

Quadern del professor – introducció

Internet	s'ha anat introduint a molts àmbits de la nostra vida quotidiana: Cada cop fem servir més el correu electrònic, i la web s'està convertint en una font d'informació indispensable. L'ensenyament i l'aprenentatge tampoc no estan exempts de la influència d'aquest mitjà.
Com a professors de llengües estrangeres	disposem d'un ampli ventall de possibilitats a l'hora d'explotar la Xarxa: Hi trobem informacions de nombroses organitzacions, adaptacions didàctiques de textos, fitxes de treball, bancs de dades i molts altres recursos. Aquest desenvolupament fa possible, d'una banda, la utilització de continguts molt actuals i permet que l'intercanvi cultural amb interlocutors "de fora" sigui més intens. D'altra banda, afavoreix la dinamització dels processos d'aprenentatge en grup. La comunicació esdevé més autèntica.
Odissea és un exemple	de com integrar Internet a les classes de llengua: utilitzant el correu electrònic com a eina de comunicació i la web com a eina de consulta. El material consta d'un quadern del professor, un quadern de l'alumne i un full informatiu.
Al quadern del professor,	hi trobareu exemples de pseudònims, consells per al bon funcionament del joc, un calendari d'activitats i un full per als participants. A més, també disposeu d'actes per a les diferents sessions, una proposta d'informe de valoració a tall d'exemple, consells de tipus didàctic i metodològic a l'hora de treballar amb eines multimèdia, i el contingut de l' <i>Odissea</i> .
El quadern de l'alumne	conté les regles del joc, les instruccions de treball per a les 5 setmanes (amb textos de mostra), un full de solucions per omplir, un poema de Konstantinos Kavafis que descriu l'esperit del joc (l'objectiu és el viatge), així com passatges de l' <i>Odissea</i> en una versió adaptada.
Un full informatiu	sobre Odissea que es pot imprimir i ensenyar als amics i col·legues.
L'extensa oferta de tasques i temes	varia en funció de l'edat dels alumnes, les característiques, el nivell de llengua i la cultura de partida del grup d'aprenentatge. L'experiència ens diu que "la primera impressió és la que compta" i és per això que és molt útil que el professor, després de cada sessió d'Odissea, prengui nota de seguida de les observacions més importants.
Jugar a Odissea	suposa - com ens ho demostra l'experiència amb més de 25.000 alumnes - una tasca fàcil, emocionant i sempre plena de sorpreses. Sort i passeu-vos-ho molt bé! Ronald Grätz, Markus Biechele

Quadern del professor – funcionament del joc

Requisits tècnics

- Ordinador amb connexió a Internet
- Fotocopiadora

Preparació / primers passos

Us recomanem que inscriviu la vostra classe amb temps. Només cal que ompli el formulari amb totes les dades que us demanem.

Us comunicarem el més aviat possible el nom, l'adreça de l'escola, la data d'inici i el pseudònim. Tanmateix, ens agradaria demanar-vos que tingueu paciència en cas que la resposta es faci esperar. És molt important que les classes siguin compatibles i que l'organització dels grups es faci bé. Presenteu el joc a la classe i decidiu amb els vostres alumnes quin pseudònim us agradaria tenir com a classe.

Féu-lo saber a l'equip de coordinació.

A continuació, rebreu els pseudònims de les altres classes participants.

Comuniqueu a la classe el seu pseudònim definitiu.

Imprimiu per a la classe el quadern de l'alumne i per a vosaltres, el quadern del professor.

Encarregueu als alumnes una recerca sobre el seu pseudònim, ja que a la 4a setmana n'hauran de comunicar el resultat a les altres classes.

Excepte en casos de força major, si creieu que no podreu mantenir el ritme del joc durant les 5 setmanes programades, us haureu d'inscriure més endavant en una altra ronda.

Durant el joc:

Si, un cop començat el joc, us veieu obligats a interrompre'l, comuniqueu-ho de seguida als altres professors del grup i als organitzadors.

Un cop per setmana, haureu de recollir els e-mails que us hagin escrit les altres classes, eliminar l'adreça del remitent (!) i distribuir els textos a la classe. És una mica pesat, però més senzill que no pas haver de crear una adreça de correu electrònic per a cada classe.

Els textos i respostes que els alumnes redactin a classe s'hauran d'enviar als altres jugadors tan aviat com sigui possible. (Vegeu desenvolupament del joc i continguts a la descripció del joc).

Odissea no està pensat per jugar a una aula multimèdia o davant d'un ordinador. Únicament es tracta de mantenir correspondència per mitjà del correu electrònic.

Es juga un cop a la setmana. Duració de cada sessió: aprox. 45-90 min.

Al final del joc:

Parleu amb la classe dels avantatges i desavantatges de treballar amb aquest tipus de joc com a mètode d'aprenentatge, així com de les experiències que han viscut. Escriviu un breu informe explicant com ha anat el joc i amb les vostres crítiques i propostes de millora, tant des del punt de vista de la classe com del vostre com a professors.

Quadern del professor – calendari

Odyssee	Data	Preparació	Treball posterior
Preparació			
1a setmana			
2a setmana			
3a setmana			
4a setmana			
5a setmana			
Tasques posteriors			

Quadern del professor – participants

	Nom	Direcció de la escola	E-mail	Clau d'accés
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				

Quadern del professor – objectius

Objectius d'ensenyament i d'aprenentatge

- L'aprenent és també responsable del propi procés d'aprenentatge del de la classe en general.
- El rol del professor ha de ser el d'interlocutor i assessor.

Es pretén aconseguir:

- que l'aprenent se senti atret per allò que és desconegut i se senti motivat per intercanviar idees sobre temes i circumstàncies interculturals.
- que el correu electrònic i Internet s'utilitzin i visquin com un mitjà productiu d'aprenentatge suplementari de gran poder comunicatiu i com a font d'informació cultural.
- millorar les capacitats i destreses lingüístiques gràcies a l'autenticitat de la comunicació i a l'aplicació funcional de la gramàtica.
- que els aprenents també experimentin la comunicació amb el que comporta d'imprevisible i espontani, i que aprenguin a reaccionar no només de forma flexible des del punt de vista lingüístic, sinó també de forma adequada.
- promoure la comprensió i tolerància envers altres cultures i desvetllar la curiositat de l'alumne.
- experimentar i utilitzar la llengua des d'una perspectiva pragmàtica.
- que els aprenents integrin a classe el seu món personal i la seva experiència.
- treure profit també de les funcions lingüístiques de tipus afectiu.
- afavorir una visió oberta i tolerant amb els propis errors, de manera que s'aprenguin a veure com a passos d'un camí necessari per arribar a la correcció lingüística.

Quadern del professor – experiències

Es creen

- textos d'una forta càrrega intercultural i gran correcció lingüística.
- Els comentaris dels altres participants són fàcilment desxifrables a partir del marc situacional.
- Augmenta el nivell d'exigència de l'alumne amb ell mateix.
- En els textos es filtren grans dosis d'emoció i d'identitat.
- La correspondència oberta fomenta el desig de diferenciació lingüística.
- La voluntat de crear textos lingüísticament correctes i depurats des del punt de vista estilístic fa possible que es treballi de forma molt intensa amb i sobre els textos, alhora que afavoreix el desenvolupament de criteris per a la producció de bons textos en la llengua estrangera.
- La diversitat temàtica dels grups dóna com a resultat una gran varietat textual (resums d'articles de premsa, contes, receptes de cuina, entrevistes, etc.).
- El vocabulari s'amplia significativament.
- Es relativitzen les idees preconcebudes i els estereotips sobre el propi país i sobre altres països.
- Ampli ventall d'activitats a classe: s'alternen les traduccions, els resums en català i les reflexions sobre la pròpia cultura. La comprensió lectora i l'escriptura tenen un tractament prioritari.
- Es desvetlla la curiositat per conèixer altres cultures, formes de pensar, de treballar, etc.
- Els alumnes es responsabilitzen del seu propi procés d'aprenentatge.

Quadern del professor – valoració

Avaluació / Anàlisi

Al principi, el joc s'hauria de realitzar en silenci i no en forma de conversa oberta dins del grup. Això permet que els aprenents reservats s'expressin més lliurement i ajuda a estructurar les crítiques de forma prèvia i a enfocar la discussió posterior.

Proposta de joc

Col·loqueu un full de paper gran a 5 taules. A la part superior de cada full escriviu el primer que us vingui al cap quan penseu en Odissea i en l'aprenentatge amb correu electrònic i Internet.

El que m'ha agradat o sorprès:

El que no m'ha agradat o m'ha semblat massa complicat:

Coses que he trobat a faltar:

Propostes per a altres jocs:

Primer, els alumnes disposen de temps per anar per les taules i en una "pluja d'idees" escriuen les seves observacions, crítiques i opinions. També poden fer comentaris sobre el que han escrit els altres.

Al cap de 20 minuts es formaran 5 grups d'experts que agafaran un dels fulls, llegiran tots els comentaris i faran un resum dels més importants per a la resta del grup.

Finalment, tots plegats parlaran de la seva experiència amb Odissea.

El resultat de la valoració s'enviarà per correu electrònic a les altres classes.

Quadern del professor – metodologia/didàctica

Punt de partida

Com qualsevol desenvolupament tecnològic nou, Internet ha rebut comentaris pedagògics eufòrics, però també n'ha rebut de negatius.

Es confia molt en els nous mitjans de comunicació: es diu que l'aula esdevé un taller d'aprenentatge obert en el que es creen m'ons d'aprenentatge complexos per a processos d'aprenentatge autònoms, on es desenvolupen capacitat de cooperació i creativitat; es converteix també en un espai obert a la cultura meta que ofereix als alumnes noves possibilitats de contacte i pràctica d'altres llengües. (Legutke et al. 1998)

Repetim els conceptes bàsics que fan servir els partidaris: Autonomia, Cooperació, Creativitat.

Els escèptics critiquen l'aïllament de l'aprenent, la pedagogia antiquada dels materials que hi ha al mercat i temen efectes semblants als que van tenir a la seva època els laboratoris d'idiomes: molts diners per a no res.

Fins ara no s'ha pogut demostrar si l'ordinador com a mitjà ens educa especialment o ens fa tornar especialment beneïts. Tampoc s'ha demostrat de manera empírica la preocupació pel fet que la realitat desaparegui de l'infantesa, que es perdi el contacte amb el món real, que es visqui en una mena de llibertat aparent o que els nens es tornin agressius.

Com en qualsevol mitjà de comunicació, l'important és quan, on, com i amb quina freqüència es fa servir. La qüestió és: de quina manera nosaltres, com a pedagogs, podem influenciar aquest procés i fins a quin punt som conscients del què passa amb l'arribada d'Internet a la nostra vida.

Aprendre a i amb la Xarxa

Les novetats tècniques aplicades als mitjans de comunicació ja han canviat els rols socials d'alumnes i professors. Aquest procés continuarà evolucionant i deixarà enrere els conceptes d'aprenentatge tradicionals.

Els conceptes clau són:

- obertura de l'escola a partir de la comunicació,
- foment de l'aprenentatge escolar i extra-escolar en la societat de la informació,
- foment de l'aprenentatge intercultural i
- qualificació dels professors.

En general, la relació professor-alumne canviarà. El professor deixarà de ser el transmissor de coneixement per convertir-se en un assessor d'aprenentatge. Els continguts es negociaran cada vegada més entre el professor i l'alumne.

L'experiència del món real arribarà a la classe, l'aula s'obrirà i l'alumne serà més responsable i autònom.

Tanmateix, aquesta autonomia no només s'aconseguirà mitjançant els nous canals de comunicació.

L'important és la cooperació, treballar plegats en un tema i la reflexió individual sobre temes tractats a classe.

Quadern del professor – metodologia/didàctica

Internet a classe de llengua estrangera

Internet sovint supera altres mitjans i crea una dinàmica especial. Transformarà l'aprenentatge de forma qualitativa, perquè fomenta la interrelació de molts àmbits d'aprenentatge.

Des d'un punt de vista analític, hi ha tres aspectes que es cristal·litzen a l'hora d'utilitzar Internet a classe:

1. Internet com a tema de classe,
2. Internet com a mitjà per a la classe
3. Internet com ajuda per preparar la classe

1. Internet com a tema de classe

Els economistes, com els psicopedagogs, descriuen l'àmbit de la informació com el factor de producció més important de l'economia. Internet marcarà decisivament el procés d'aquesta evolució. Només per aquesta raó, Internet ja hauria de ser tema de classe. Alumnes i professors han de desenvolupar una certa competència en aquest mitjà, ja que el caràcter plural d'Internet permet desenvolupar una perspectiva de reflexió crítica envers els mitjans de comunicació. D'aquesta manera, els alumnes assoleixen una competència bàsica en tecnologia de la comunicació, gràcies a la qual poden valorar quina informació (no només a Internet!) és important, inútil o rebutjable. L'aspecte tècnic i la fascinació pel factible no haurien d'estar en primer terme, sinó que l'ordinador s'ha d'entendre com un mitjà per arribar a l'objectiu. L'important és aprendre. Sempre que fem servir mitjans de comunicació a classe hem de tenir això ben present.

Internet a l'aula no vol dir altra cosa que parlar d'Internet a l'hora de classe i també a la vida de cada dia.

2. Internet com a mitjà a la classe

Aquest nou mitjà de comunicació té l'avantatge que es pot accedir ràpidament, fàcilment, en qualsevol moment i tan sovint com es vulgui a una gran quantitat d'informació sobre temes molt diferents. A més, es pot fer servir com a mitjà de recerca autònoma, com ara projectes. Internet actua com un transmissor de coneixement teòric que ajuda els alumnes a solucionar problemes plantejats a classe. Es converteix, així, en una mena d'eina d'aprenentatge que fomenta el treball individual i l'autonomia de l'aprenent. També s'ha de tenir en compte que Internet pot portar a un fals positivisme i manipular amb la seva objectivitat aparent.

A més, com a mitjà de comunicació a través de correu electrònic, ofereix la possibilitat d'entrar en contacte amb altres escoles, alumnes i institucions.

Michael Legutke et al.: "Creiem que els complexos i semiestructurats àmbits d'aprenentatge (a través d'Internet) ajuden els estudiants en la seva responsabilitat d'aprendre, ja que tenen la possibilitat de portar a classe temes i textos propis. Gràcies a això, desapareixerà el monopoli dels llibres de text tradicionals i del professor com a únics subministradors de temes i textos, per donar pas a una responsabilitat en cooperació." 1) L'important és el desenvolupament d'activitats intel·ligents amb i a la Xarxa. Aquestes activitats seran realment intel·ligents i autèntiques quan els alumnes hagin d'aprendre alguna cosa i s'adonin que només ho aconseguiran o entendran més ràpid si treballen amb Internet.

Quadern del professor – metodologia/didàctica

3. Internet com ajuda per a la preparació de la classe

Internet també serveix d'ajuda al professor per a la preparació de la classe: recerca d'informació per a temes que es tractaran a classe, contactar i intercanviar informació amb altres professors, descarregar-se software, fitxes de treball i unitats didàctiques completes.

Principis didàctics sobre Internet a classe de llengua estrangera

Quan es parla d'Internet, el primer que pensem és en navegar i en correus electrònics, però, de fet, el que realment passa a l'aula és quelcom més complex.

M'agradaria parlar d'una destresa i de tres dimensions que poden ajudar a entendre aquesta complexitat:

- 1) destresa instrumental
- 2) dimensió cognitiva
- 3) dimensió social
- 4) dimensió emocional-afectiva

1. A part de les condicions tècniques i financeres per a la introducció d'Internet a classe, hi ha una sèrie de destreses instrumentals per part de l'alumne (i del professor) que són imprescindibles. Per dir-ho d'una altra manera, cal haver-se tret el carnet d'ordinador i conèixer el funcionament d'Internet a grans trets.

2. Bona part de l'aprenentatge amb Internet queda determinat a través d'una dimensió cognitiva, ja que qualsevol realització pràctica d'una activitat ve condicionada per un procés mental cognitiu. Al cap i a la fi, també és impensable a llarg termini una activitat lingüística correcta sense el coneixement de regles lingüístiques i de lleis sobre el seu ús.

3. Cal afegir, a més, la dimensió social. Les noves estructures comunicatives requereixen per part de l'alumne un alt grau de capacitat cooperativa, fomenten la submissió d'interessos individuals a un objectiu comú i estar disposat a complir les normes i lleis necessàries. Això fomenta l'autocrítica i l'autodisciplina.

4. Finalment, la dimensió emocional-afectiva també juga un paper important pel que fa a Internet, ja que és aquí on és possible un aprenentatge conscient i individual influenciat emocionalment i en gran mesura a través de la identificació amb el propi procés d'aprenentatge.

Internet es presenta com un mitjà amb el qual – en major o menor grau – es desenvolupen destreses instrumentals, capacitat cognitiva, competència social i disposició emocional de l'alumne.

M'agradaria presentar individualment la destresa instrumental i les dimensions cognitiva, social i emocional-afectiva, les quals a la realitat es mostren com un tot inseparable, i completar l'explicació amb exemples per a la classe.

Quadern del professor – metodologia/didàctica

1. Destreses instrumentals

Aquí tenim com a exemple:

- Domini del hardware i el software
- Conèixer el funcionament de la Xarxa, p.ex. cercadors i catàlegs
- En cas necessari, creació d'una pàgina web
- Redactar, enviar i rebre correus electrònics

2. Dimensió cognitiva

Per exemple:

- Discussions, entrevistes i converses amb altres usuaris
- Recerca i preparació d'informació a través d'Internet (història, estructura, ús)
- Reconèixer perills i problemes a Internet (addicció, copyright, protecció de dades, pàgines violentes, pornografia)
- Desenvolupar propostes de solució i mesures de prevenció

3. Dimensió social

La dimensió social apareix a partir de les realitats psicològiques i pedagògiques d'un grup. El treball en comú amb Internet, la solució conjunta de problemes, les discussions dins el mateix grup sobre continguts, presentació i estructura de la informació, la planificació i organització conjunta i la predisposició a reconèixer els propis errors de tipus estratègic o lingüístic, són aspectes d'aquesta dimensió.

4. Dimensió emocional-afectiva

L'ordinador és una màquina que motiva per sí mateixa i porta, de manera natural, a activitats d'aprenentatge: No només els moments d'èxit i d'eufòria compartits (recerques amb èxit, contactes aconseguits, vivències fictícies), sinó també els moments de frustració són situacions típiques d'implicació emocional.

D'aquests quatre àmbits, els punts més importants per treballar amb Internet són:

1. aprenentatge en comú,
2. producció en comú,
3. utilització comuna dels mitjans de comunicació,
4. treball en comú.

Quadern del professor – metodologia/didàctica

Exemple: l'escriptura

M'agradaria parlar de l'escriptura a títol d'exemple. L'escriptura com a destresa està experimentant, en els darrers anys, una clara revalorització pel que fa a activitats creatives. Sovint s'ha observat a classe que els alumnes, quan es tracta de correspondència a través de correu electrònic, escriuen molt motivats i amb una intensitat impensable. A què es deu això? Entre altres coses, segurament al fet que veuen l'escriptura com un aspecte comunicatiu autèntic. Els nous mitjans de comunicació transformen les estructures narratives de la nostra societat i en conseqüència les de la nostra classe. Si això dóna lloc a una formatació progressiva de la llengua i al final limita les possibilitats d'acció, no es pot dir. Al meu entendre es creen noves formes comunicatives i textuals, que són també específiques, com ara el llenguatge polític o l'argot del jovent. Es tracta de formes de comunicació amb una força expressiva pròpia, il·locutiva i codificada pel que fa al contingut.

Descriure breument, com la correspondència per correu electrònic pot esdevenir una activitat molt exigent, tant des d'un punt de vista lingüístic com de contingut:

Una classe de nivell superior al Goethe-Institut Inter Naciones de Barcelona va mantenir durant quatre setmanes correspondència per e-Mail amb un grup de futurs professors d'alemany en període de pràctiques de Heidelberg. Alumnes amb vuit anys d'aprenentatge es van escriure amb professors sense experiència – en alemany, és clar. Autèntica reflexió sobre la llengua.

Cap al final d'aquest període de correspondència, prèviament establert, els catalans van lamentar, en broma, que, amb la reforma ortogràfica, la lletra Eszet (ß) desaparegués de la llengua alemanya. Aleshores, els de Heidelberg van contestar que d'una banda, no desapareixeria del tot i de l'altra, que sempre quedarien els *Eszet-Schnitten*, petites galetes de xocolata per acompanyar el pa de l'esmorzar.

Evidentment els alemanys van haver de demostrar-ho enviant aquestes galetes perquè veiessin que encara existeix la Eszet en forma de xocolata – els catalans es van revenjar amb quatre ampolles de vi negre català del Penedès. Tota una lliçó de cultura i civilització.

Internet com a mitjà d'informació és difícil de superar i com a mitjà de comunicació no té competència, tant pel seu abast i actualitat com per la seva rapidesa. És, a més, amb el seu caràcter intercultural i la confiança que inspira, un catalitzador i una resposta a algunes de les preguntes d'una classe de llengua estrangera moderna.

Eva Breindl ho resumeix així: " reforç de l'autonomia de l'estudiant, individualització del procés d'aprenentatge i, en conseqüència, augment de la motivació, ajuda cognitiva i aprenentatge inductiu, classe de gramàtica integrada, aprenentatge intercultural, projectes i pragmàtica." 2)

Quadern del professor – metodologia/didàctica

Perspectiva

Per a persones sense unes estructures comunicatives modernes hi ha un àmbit de coneixement mundial que creix cada vegada més ràpid i que els resulta totalment inaccessible i desconegut.

La forma de treballar i aprendre basada en els mitjans de comunicació es denomina "alfabetització computacional" i ja es considera la quarta tècnica cultural, juntament amb la lectura, l'escriptura i el càlcul.

Es tracta d'una condició del nostre propi coneixement futur, de l'avenç econòmic i de l'enteniment internacional de les societats i els individus.

Aprendre a i amb la Xarxa serà el paradigma del segle XXI.

Bibliografia

- 1) Legutke, Michael K. et al. (1998): Neue Kommunikationsformen im fremdsprachlichen Unterricht. A: G. Fritz, A. Jucker (Ed.) (1998), Kommunikationsformen im Wandel der Zeit. Vom Heldenepos zum Hypertext. Tübingen, 249-273.
- 2) Breindl, Eva (1997): DaF goes Internet! Neue Entwicklungen in Deutsch als Fremdsprache. A: Deutsche Sprache 4, 289-342.

Quadern del professor – Odissea contingut

Els poemes d'Homer, la *Ilíada* i l'*Odissea*, escrits al segle VIII a.C són un dels testimonis més antics i fantàstics de la literatura grega i per tant occidental. Amb raó, els dos poemes èpics del poeta procedent de la part iònica d'Àsia Menor poden considerar-se immortals dins la literatura mundial. Després del redescobriments d'Homer es va començar l'estudi analític de la seva poesia al s. XVII, i a finals dels s. XVIII van aparèixer els primers treballs d'investigació.

L'ODISSEA

Homer. Adaptació de Jesús Cortes (Col·lecció: El Micalet Galàctic, 78)

Diu la llegenda que, allà pel segon mil·lenni abans de Crist, les deesses de l'Olimp van fer que Paris, que era el fill del rei de Troia, s'enamorara perdudament d'Helena, que era esposa de Menelau, rei d'Esparta. Tan enamorat n'estava, que Paris, aprofitant una estada a la cort espartana, va segrestar l'esposa del rei i se la va emportar al seu regne. Menelau, com és lògic, se sentí ultratjat i, per venjar el rapte d'Helena, demanà al seu germà Agamèmnon que comandara una guerra contra els troians, amb l'ajuda d'altres reis grecs, entre els quals es trobava el protagonista d'aquesta història, el valeros Ulisses, sobirà per excel·lència d'Ítaca.

No obstant això, a l'*Odissea* no es narren les gestes del famós Ulisses a l'èpica guerra de Troia, sinó el seguit d'aventures a les quals l'heroi es va enfrontar en el seu retorn a Ítaca. Va ser, el seu, un viatge mític que s'esdevingué quan déus i homes convivia junts, i les millors armes d'un guerrer eren la prudència, l'astúcia i el coratge.

El retorn d'Ulisses

La guerra de Troia havia acabat, i els herois comandats pel rei Agamèmnon es disposaven a tornar, per fi, a les seues terres.

Entre aquests herois es trobava Ulisses, rei d'Ítaca, i, amb ell, els súbdits itaquesos que havien lluitat a les seues ordres per fer costat a Agamèmnon.

Ulisses era un guerrer fort i coratjós, del qual es contaven les gestes més sorprenents. Ningú no l'igualava en prudència i astúcia, i, en la batalla, cap enemic resistia la força de la seua espasa. Ulisses havia donat bona mostra d'aquestes qualitats al llarg dels deu anys que havia durat el setge de Troia i, per això, tots els que el coneixien el consideraven un heroi legendari, capaç d'enfrontar-se als perills més terribles.

Ara, però, la guerra havia acabat i l'únic desig d'Ulisses era retornar a Ítaca per a retrobar-se amb la seua esposa Penèlope, i amb el seu fill Telèmac, al qual no veia des que havia nascut. Així doncs, animats pel retorn, Ulisses i els seus companys de batalla van salpar rumb a la pàtria a bord de tretze vaixells de remes que lluien unes veles tan blanques com l'escuma dels mars que estaven a punt de travessar.

Els vents van arrossegar les naus fins a Ísmar, el país dels cícons. A la guerra de Troia els cícons havien sigut aliats dels troians i enemics dels grecs. Per això, els navegants, amb Ulisses al capdavant, es van decidir a entrar en la seua ciutat amb la intenció de saquejar-la i endur-se'n un bon botí. Tanmateix, els cícons, que eren grans guerrers i els superaven en nombre, els van presentar batalla i després de violents combats, en els quals van patir moltes baixes, els navegants van haver de fugir amb les mans buides i amb els companys morts clavats al cor.

Molts dies després d'haver abandonat la terra dels cícons, les naus d'Ulisses, desviades del seu rumb per les tempestes i pels vents, van arribar al país dels lotòfags, els quals s'alimentaven d'una planta que s'anomenava lotus. Ulisses la coneixia

Quadern del professor – – Odissea contingut

molt bé. I quan van desembarcar a terra i la va veure, de seguida posà en alerta la resta dels navegants.

—El fruit del lotus és dolç com la mel. Però si en mengeu, us atraparà la voluntat com el més traïdor dels verins. Amb tot i això, l'heroi no pogué evitar que alguns dels seus companys tastaren el fruit. I així fou com, tots els que ho van fer, de sobte ja no van desitjar cap altra cosa més que romandre per sempre en aquella terra, menjant lotus i gaudint dels seus efectes embriagadors, sense importar-los ni recordar-se dels seus deures i del retorn a Ítaca.

—Maleït siga! —s'enfadà Ulisses quan va adonar-se de la malifeta—. Mereixeu una bona estirada d'orelles, per malcreguts.

—Deixa'ns ací, Ulisses —li digueren els navegants que no havien fet cas de la seua advertència.

—Aquest fruit és magnífic!

—I, a Ítaca, no n'hi ha.

—Tasta el lotus i queda't amb nosaltres, Ulisses.

—Ni el tastaré, ni m'hi quedaré —els respongué ell.

Tot d'una, i conscient del perill que corrien la resta dels navegants, Ulisses els ordenà a tots que se'n tornaren ràpidament a les naus.

—I què fem amb els que han tastat el lotus? —li va preguntar un.

—Arrossegueu-los a la força!... I nugueu-los als bancs dels remes!

Poc després, i sense perdre més temps, les naus van salpar a tota vela d'aquella terra en què creixia aquell fruit tan saborós, i alhora tan nefast, per a l'esperit dels guerrers.

XX

El retorn de la pau

Mentre els morts eren amuntegats al pati del palau i les serventes rentaven la sang que regalimava per taules i seients, Telèmac va fer que baixara la seua mare. Al principi, el vel de la desconfiança va impedir a Penèlope reconèixer Ulisses. Però l'heroi li va traure el vel dels ulls quan li digué:

—Tan sols jo conec el secret que amaga el nostre llit massís que vaig tallar amb les meues pròpies mans. Vaig construir la nostra cambra al voltant d'una soca d'olivera ampla com una columna. Vaig tallar el fullam, vaig podar la soca i la vaig convertir en el peu del llit. Amb la barrina vaig buidar tota la soca i la vaig guarnir amb or, plata i ivori. Després li vaig posar corretges de pell de bou. Així era el llit que jo vaig tallar i que tots dos vam compartir.

Penèlope, conscient que ningú més coneixia el secret que amagava el llit que li havia construït el seu espòs, sentí que el cor li vessava llàgrimes de felicitat. A l'acte s'abraçà al coll d'Ulisses i tots dos gaudiren, per fi, de l'esperat retrobament. Tot d'una Penèlope es va sentir alliberada de l'enorme pes que el seu cor patia per culpa dels pretendents. Ulisses, el seu benvolgut espòs, era a casa i, amb l'ajuda dels déus, havia posat fi als terribles perills que amenaçaven la seua família.

Tanmateix, els perills no havien acabat. Ulisses sabia que per tot Ítaca no tardaria a escampar-se el rumor de l'extermini dels pretendents traïdors. Quan això passà, els familiars dels morts s'afanyaren a acudir al palau d'Ulisses per endur-se els cadàvers i enterrar-los. No obstant això, molt prompte s'alçaren veus exigint la venjança de fills i de germans que havien mort a mans d'Ulisses, i un nou enfrontament va dividir els habitants d'Ítaca en dos bàndols armats, un comandat per Ulisses, i un altre per Eupites, que era el pare d'Antínous, i que tan sols desitjava venjar la mort del seu fill.

Fou per tot això que, a l'Olimp, Atena s'afanyà a demanar consell a Zeus.

—Pare diví —li digué—, quin pla amaguen els teus pensaments? Aproves la guerra terrible que amenaça Ítaca, o creus que és millor que els dos bàndols signen la pau?

—Filla, per què em preguntes això? Des del principi t'has encarregat del retorn d'Ulisses i de la venjança que ha dut a terme contra els traïdors que amenaçaven el seu regne, una venjança

Quadern del professor – Odissea contingut

que tu mateixa aprovaves.

—Era una qüestió de justícia i d'honor.

—No ho pose en dubte. Però, per què em demanes consell, ara?

—Sempre ho he fet i ara tinc més motius que mai. El destí final d'Ítaca, et correspon decidir-lo a tu. No debades ets el pare dels déus.

Zeus va fer cara de resignat. Però Atena tenia raó. Ell sempre tenia l'última paraula en tot.

—Molt bé —resolgué—. Aquesta és la meua decisió: que el valent Ulisses continue regnant a Ítaca. Nosaltres farem que la mort de fills i germans s'oblidi entre els habitants d'Ítaca per tal que torne la pau entre ells.

Molt satisfeta per la decisió presa per Zeus, Atena baixà ràpidament a Ítaca i arribà tot just quan els dos bàndols enfrontats entraven en batalla i Eupites, delerós per venjar la mort del seu fill Antínous, rebia un colp de llança que el tocava al mig del casc de galteres de bronze. Les espases i les llances de doble tall havien començat a obrir les primeres ferides entre els combatents encoratjats, enmig de tots els quals es trobaven Ulisses i Telèmac, lluitant braç a braç, ben decidits a no deixar cap enemic viu. Tanmateix, els déus no van permetre que pare i fill portaren a bon terme els seus desitjos, ja que la veu de la deessa Atena va fer que callara el bronze de llances i d'espases tan bon punt s'havia iniciat el combat.

—Atureu, itaquesos, aquesta lluita terrible —digué—, perquè no vull que es vesse més sang a Ítaca.

L'angoixa i el temor van aclaparar el cor dels combatents i, de seguida, aquests van deixar caure les armes, obeint els desitjos de la deessa. Tot i això, Ulisses va llançar un crit esfereïdor i va atacar de nou, com una àguila que vola alt. Aleshores, Zeus l'aturà en sec amb un llamp fumejant i Atena li digué:

—Ulisses, posa fi a la teua ira. Ja has tornat a Ítaca i t'has venjat dels pretendents que s'aprofitaven de les

teues possessions, es disputaven la mà de la teua esposa i planejaven la mort del teu fill. Posa fi, Ulisses, a la teua ira, perquè, si no ho fas, serà la ira de Zeus la que caurà sobre tu.

Així va parlar Atena, i Ulisses, l'heroi de Troia, el destructor de ciutats, de sobte compregué que s'havia de sotmetre als desitjos de la deessa. Atena tenia raó.

Prou de lluites, prou de patiments. Les paraules de la deessa eren ben certes i el llamp de Zeus li havia fet caure la bena dels ulls. El retorn a Ítaca havia estat llarg i ple de calamitats, però ja havia acabat. No obstant això, la venjança contra els traïdors que amenaçaven el seu regne havia vessat sang suficient com per a posar en perill la pau que regnava entre els habitants d'Ítaca. I no desitjà Ulisses que el seu retorn encenguera les flames d'una nova guerra entre germans.

Així doncs, la deessa Atena va establir pactes de pau entre els bàndols enfrontats i, després d'acceptar-los de tot cor, Ulisses va buscar, per fi, el descans que tant havia desitjat, en companyia de la seua esposa Penèlope i del seu fill Telèmac, l'hereu del magnífic regne d'Ítaca. Per a Ulisses, el seguit d'aventures, de desgràcies i d'esforços que havia sofrit des que salpà de Troia, ja tan sols formarien part d'una odissea inoblidable, d'una odissea inoblidable que ultrapassaria les fronteres del temps.